

Als ontmoetingen
niet meer vanzelf gaan

MOONT MOE TEEN

Evaluatie van initiatieven door
ROC Friese Poort in Coronatijd

MOONT MOE TEEN

Dit boekje is duurzaam afgedrukt. Het papier van de omslag is gemaakt van lokale agrarische vezels 'Valorise' en het binnenwerk is 100% gerecycled fsc papier genaamd 'Nautilus Superwhite'.

Als ontmoetingen niet meer vanzelf gaan

4 oktober '22

Dit boekje gaat over ROC Friese Poort als Ontmoetingsschool. De Coronacrisis was de recente aanleiding voor extra aandacht hiervoor. We zagen immers dat COVID-19 negatieve gevolgen heeft op het welzijn en de leer- en leefmogelijkheden van studenten. Zodoende stelde ROC Friese Poort 'de Ontmoetingsschool' als één van de prioriteiten voor het subsidieprogramma vanuit de overheid, het Nationaal Programma Onderwijs (NPO).

Onze ambitie om ROC Friese Poort als Ontmoetingsschool te ontwikkelen, stamt al van voor Corona. Op basis van gesprekken met 650+ medewerkers in 2019, concludeerde ons Practoraat Brede Vorming dat de Ontmoetingsschool één van de centrale ambities van medewerkers was.

"Het onderwijs in een ontmoetingsschool vertaalt zich onder andere in het stimuleren van saamhorigheid, rechtvaardigheid en verantwoordelijkheidsgevoel. Wij zullen ons als school voortdurend moeten inspannen om dit waar te maken."

– *Blikvanger Brede Vorming, 2020*

De destijds genoemde inspanning werd door de pandemie alleen maar groter. Elkaar ontmoeten ging niet meer vanzelf en het wegvallen van de beschutte lokaalmuren zorgde dat ook het gevoel onderdeel te zijn van een leergroep vaak verdween. Juist omdat ontmoeting meer is dan een groepsgesprek in Zoom, wisten we bij de NPO-plannen dat hier inzet op nodig is. In 'Blikvanger', het onderzoek naar Brede Vorming in de praktijk, schreven we daarover:

"In onze droom zit ontmoeten niet alleen in het voeren van gesprekken met elkaar. Ontmoeten kan door samen te eten, door tussen de middag een workshop fietsbanden verwisselen te organiseren, door samen muziek te maken, door samen met studenten nieuwe plekken te timmeren en in te richten; kortom, door creativiteit en samenwerking te bevorderen, vormen van co-creatie op te zoeken."

– *Blikvanger Brede Vorming, 2020*

Dit boekje toont een greep uit activiteiten die in studiejaar '21-'22 zijn georganiseerd voor studenten en docenten. Ze laten zien dat ontmoeting zowel in gesprekken als activiteiten plaatsvindt en dat onze medewerkers veel creativiteit hebben om hier vorm aan te geven.

We hopen dat we ROC Friese Poort als Ontmoetingsschool fysiek open kunnen houden en dat de lessen uit dit boekje kunnen worden toegepast in ons onderwijs. De reflecties van de onderzoekers geven ons inspiratie om die vervolgstappen samen met medewerkers en studenten te zetten.

Koen Vos – Practor Brede Vorming, ROC Friese Poort & dr. Pieter Baay – Praktijkinnovator en onderzoeker, Onderwijs124

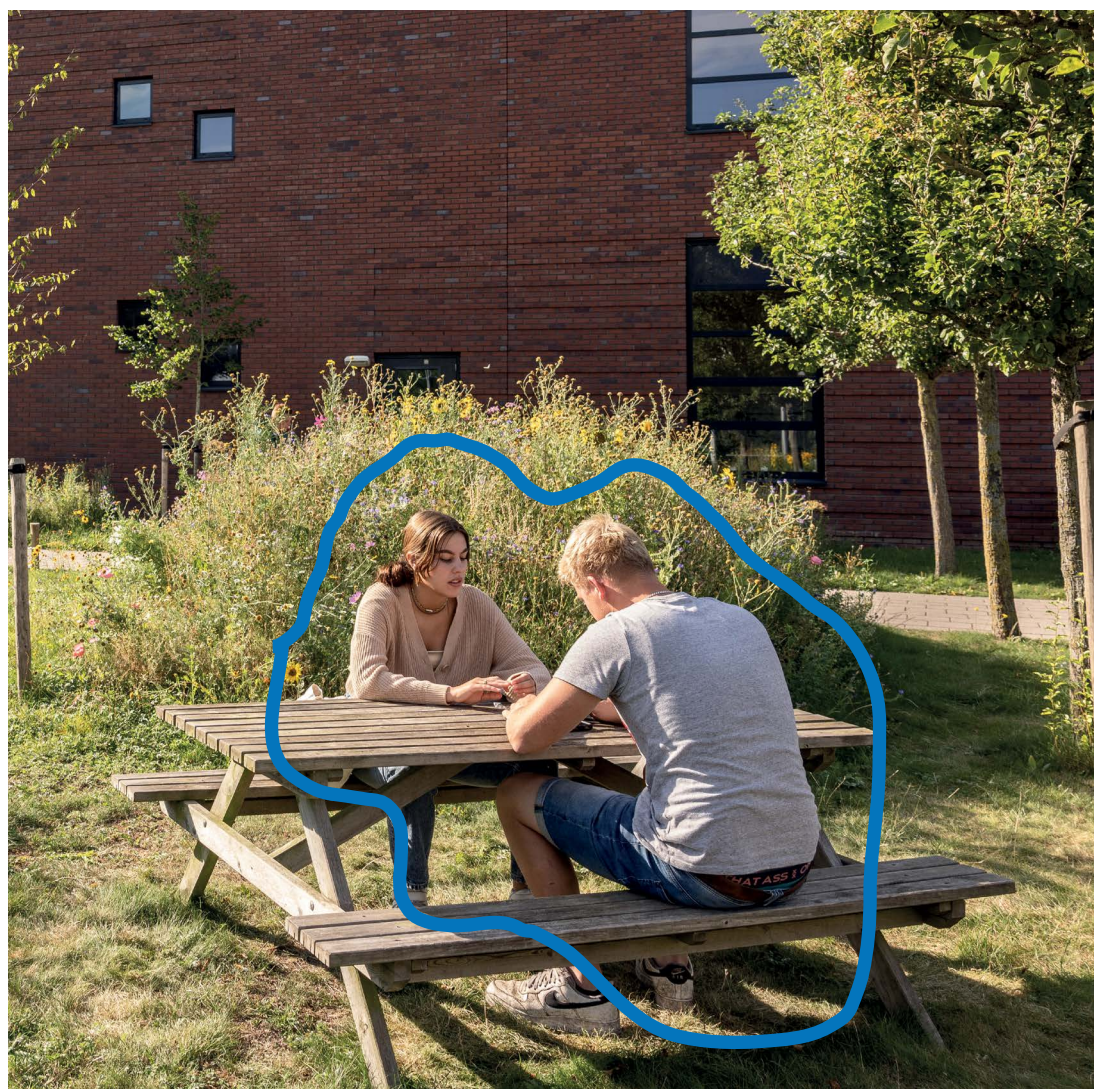
Ontmoetingsschool & Brede Vorming?

ROC Friese Poort als Ontmoetingsschool gaat verder dan gezelligheid bij het koffie-apparaat. Ja, we geloven dat ontmoetingen goed zijn voor ons welzijn. Maar daarnaast draagt ontmoeting ook bij aan de brede vorming van onze medewerkers en studenten. Bij ROC Friese Poort zien we brede vorming als de ontmoeting met jezelf, de ander en de wereld. Hierbij ontwikkel je kennis en vaardigheden en oriënteer je op waarden en houdingen. Dat leer je niet alleen in een theorieles, maar vooral door te doen, ervaren en ontmoeten, met bijpassende vormen van reflectie.

Inleiding		6
Drachten 6 oktober '21	Introductiekermis	8
Emmeoord 25 november '21	Introductie en Bruisweken	12
	Rondje langs de grachten (deel 1)	16
Sneek 10 december '21	Paarse Vrijdag	18
	Rondje langs de grachten (deel 2)	22
Drachten Voorjaar '22	Wandeling 'de Vrijheid'	26

Leeuwarden 20 april '22	Diverstival	30
Alle vestigingen '21 - '22	Activiteiten- overzicht	34
	— Wat bezielt je?!	36
	— Nieuw meubilair	37
	— AandachtAmbassadeurs	38
NPO- Ontmoetings- school	Verwachte doorwerking	40
	Rondje langs de grachten (deel 3)	42
	10 ontwerp tips op een rijtje	44
Inspiratiebronnen		46
Colofon		48

De COVID-19 pandemie heeft drastische effecten op de samenleving en het onderwijs. Maatregelen die de verspreiding van het virus moeten tegengaan, zorgen voor schommelingen in het sluiten van de scholen. Zodoende zijn de studenten tussen maart 2020 en begin 2022 meerdere malen en soms langdurig aangevoelen tot online onderwijs vanuit huis. Hoewel hierop uitzonderingen zijn (voor bijvoorbeeld kwetsbare jongeren en praktijkonderwijs), zijn er veel signalen dat het welzijn van studenten flink onder druk staat.

Zo ligt het algemeen mentaal welbevinden onder jongeren bijna 34 % lager dan onder oudere leeftijdsgroepen (RIVM, 28 november 2021). Daarnaast voelt bijna de helft van de jongvolwassenen zich eenzamer dan vóór de corona periode (Veld et al., 2020). Het gebruik van antidepressiva onder jongeren tussen vijftien en vijfentwintig jaar is toegenomen; ook na het opheffen van de corona-maatregelen is het gebruik hoger dan voor de coronapandemie in 2019 (Hek et al., 2022).

De schommelingen in het volgen van onderwijs vanuit huis zorgen ervoor dat jongvolwassenen structureel minder fysiek contact ervaren. Normaal gesproken ligt de drempel erg laag om leeftijdsgenoten te ontmoeten binnen de schoolomgeving. MBO-studenten zijn vaak voor een groot gedeelte van de dag op school waar ze samen met klasgenoten lessen volgen en elkaar tegen komen in de pauzes. Gezamenlijke activiteiten zoals deze zorgen voor mogelijkheden om contact met elkaar te zoeken (Feld, 1981). Dit structurele contact zorgt voor een gevoel van sociale verbondenheid (Newman et al., 2007). Daarbij vormt interactie en communicatie het hart van het leerproces (Dieleman, 2012) en fysiek samenkomen op school vergemakkelijkt het overleg onderling, het samen uitproberen en bij elkaar afkijken, wat allemaal bijdraagt aan de ontwikkeling van de student. Daarom is het ontmoeten en omgaan met leeftijdsgenoten één van de belangrijkste elementen van de adolescentie (Brown et al., 2009). Nu de jongvolwassenen soms voor een langere periode zijn afgesneden van de schoolomgeving, wordt het lastiger om deze sociale contacten te onderhouden. Het is dan ook te voorspellen dat deze leeftijdsgroep tijdens deze coronaperiode problemen ervaren, dus hierop gericht inspelen is van belang!

“Er zijn nu mooie voorbeelden van bezorgde docenten, die voorheen afstandelijker waren, dat is winst, want ze staan dichterbij de student. Maar ze zijn niet voor niets bezorgd... Er is een positieve flow gaande, maar laten we niet te snel de conclusie trekken dat nu dus alles weer goed gaat. Ik denk dat er nog wel onder water zit, wat aandacht verdient van onze school. Is het welzijn weer ‘op gewenst niveau’ of zijn er nog zorgen? Want in het hele land zijn zorgen over mentale gezondheid van jongeren. De ‘lastigheden’ zijn zeker niet voorbij. Blijvende aandacht voor het mentale welzijn is gewenst.”

– uitspraak programmaleider Brede Vorming

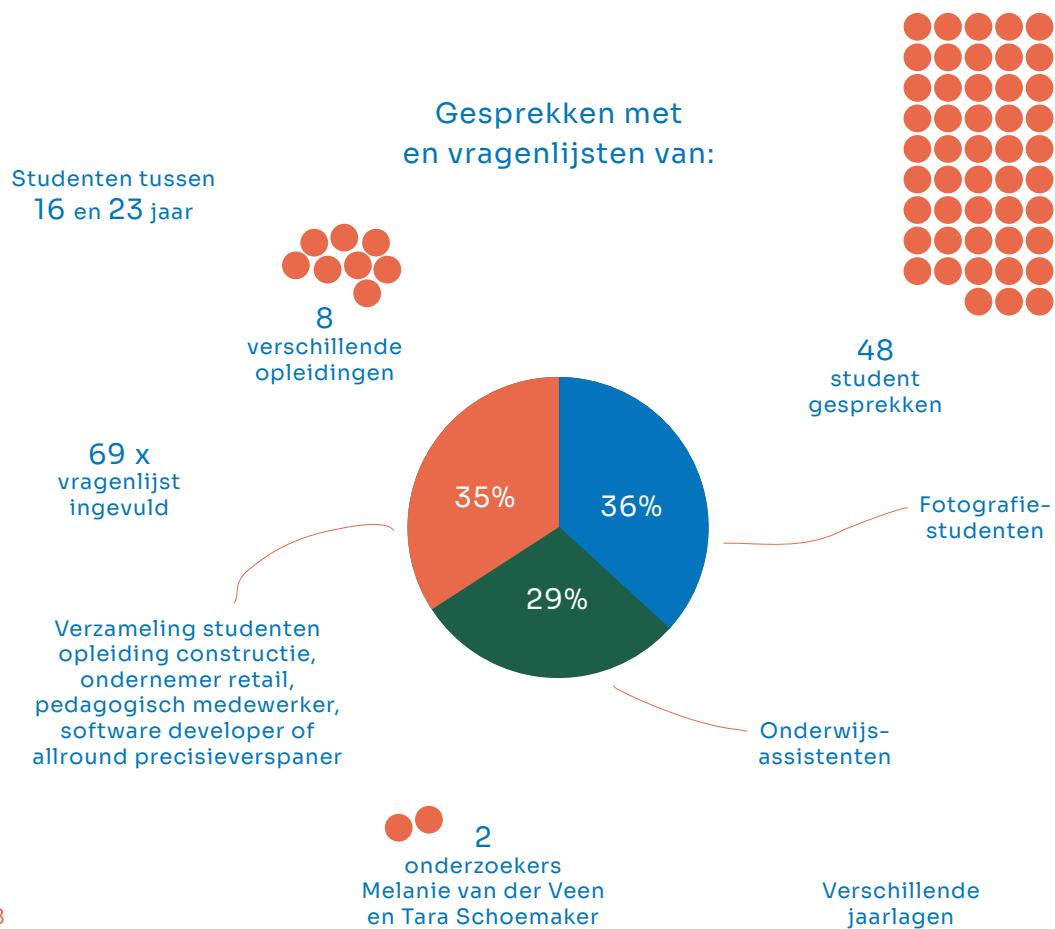
Over dit boekje

Dit boekje toont een greep uit activiteiten die studiejaar '21- '22 zijn georganiseerd voor studenten en docenten, zoals de aftrap van het studiejaar met een introductiekermis, samen wandelen, muziek maken en dansen. In de volgende sfeer- en ervaringsverslagen bieden we een terugblik op de activiteiten zelf. We hebben meegekeken en soms meegedaan met de activiteiten, studenten geïnterviewd en hier en daar vragenlijsten laten invullen om ook kwantitatieve gegevens te verzamelen. In de kantlijn en in 2-gesprekken tussendoor stellen we vragen en delen we gedachten en bronnen ter verdieping en inspiratie.

Op de komende pagina's nemen we je mee in een rondje langs vestigingen van ROC Friese Poort in Emmeloord, Sneek, Leeuwarden en Drachten.

Introductie- kermis

6 oktober '21

Wij zijn nieuwsgierig

- Hoe hebben de studenten dit begin van het jaar ervaren?
- Hebben ze een warm welkom ervaren?
- Zo ja in welke vorm?
- Hebben ze nieuwe mensen kunnen ontmoeten tijdens de introductie?
- Wat hebben de studenten al meegeregen van de nieuwe ontmoetingsgerelateerde initiatieven in de school?
- En hebben ze zelf ook zin om een activiteit te organiseren?

Een feestelijke introductie

De focus ligt na de zomervakantie op het goed beginnen van het nieuwe schooljaar en de medewerkers uit Drachten hebben als start van het schooljaar een kermis georganiseerd als onderdeel van een meerdaagse introductie. Alle studenten van de vestiging waren welkom om hier het schooljaar op zo feestelijk te beginnen. Voor drie dagen zijn er verschillende kraampjes neergezet met spelletjes, sportactiviteiten foodtrucks. De opzet van deze kermis had een vrij en zelfstandig karakter: studenten mochten in groepjes rondlopen en zelf bepalen wat ze leuk vonden om te doen. Over het algemeen waren de meeste studenten enthousiast over deze introductie. "De introductie was erg entertainend en was ook wel leuk om de mensen zo te ontmoeten" omschreef Jari (16). Jari¹ is een eerstejaars fotografiestudent, waaraan we klassikaal een aantal vragen hebben gesteld over hoe zij de introductie hebben ervaren. De eerste dag bestond uit kennis maken, het krijgen van informatie en het bezoeken van de kermis. Vervolgens hebben ze de tweede dag nog een aantal sportactiviteiten gedaan. Het overgrote deel van de studenten uit deze klas lieten zich er positief over uit: er was genoeg te doen en ze hebben elkaar op een leuke manier kunnen leren kennen.

Uiteraard heeft niet iedereen heeft de introductiekermis hetzelfde ervaren. Drie fotografiestudenten gaven aan dat ze moeite hadden met de vrijheid aan de ene kant en de verplichte groepsindeling

aan de andere kant: "Het was heel gek want eerst hadden we een introductie les en daarna kreeg je muntjes mee en was het van: veel plezier, daar kan je wat te eten halen en succes!" vertelde Veerle (19 jaar). Deze ruimte vonden de studenten aan de ene kant fijn: ze konden precies doen wat ze leuk vonden. Maar aan de andere kant was het afhankelijk van de groepsindeling of de dag ook echt plezierig bleef.¹

"Stel je zit in een minder leuk groepje, dan sta je alleen op die kermis en ga je ook weer snel gewoon naar huis." vertelde Marle (20 jaar). De vrijblijvendheid die kleefte aan de geboden keuzeruimte binnen dit initiatief kan er voor zorgen dat de introductie- en ontmoetingsdoelstellingen niet worden behaald.

¹ Een goede balans in de mate van zelfstandigheid die de studenten krijgen tijdens de activiteiten lijkt belangrijk; dit is een aanwijzing voor het ontwerp om enerzijds deelnemers ruimte te bieden en tegelijkertijd vrijblijvendheid in deelname te beperken.

Geen kennismaking en stroeve samenwerking

Een grote groep studenten heeft geen warm welkom ervaren of een introductie meegemaakt afgelopen schooljaar. Meer dan de helft van de studenten die wij hebben gesproken, wist bijvoorbeeld niet van de introductiekermis af.² Dit besloeg voornamelijk de tweede- en ouderejaars, maar ook een grote groep eerste jaars techniek studenten. Deze bevinding is opvallend, omdat het de bedoeling was dat alle studenten een warm welkom zouden krijgen op de introductiekermis. Ze vertelden ook dat ze überhaupt niet echt een introductie of kennismaking hebben gehad. De meeste eerstejaars techniekstudenten geven aan dat ze dit niet erg vonden. Er was wel behoefte om de klas beter te leren kennen, maar een sociale activiteit vonden ze niet nodig. Een groep tweedejaarsstudenten onderwijsassistent mocht aan het begin van het schooljaar een picknick organiseren voor de eerstejaarsstudenten.

Ze begrepen dat deze activiteit het doel had om beter te kunnen samenwerken, maar echt een geslaagde introductie vonden ze het niet. Kayleigh (17 jaar), vertelde dat ze het jammer

vond dat ze geen een kennismakingsactiviteit hadden. Vorig jaar begon ze haar opleiding voor onderwijsassistent en heeft ze bijna alleen maar lessen vanuit huis moeten volgen. Nu ze in het tweede jaar zit, heeft ze het gevoel dat ze haar klasgenoten niet echt kent. Ze kunnen nu wel weer fysieke lessen volgen, maar zonder echt een kennismaking vindt ze het maar lastig om contact te maken. "Sommige klasgenoten ken ik niet eens bij naam, dan is het van: hoe heet hij ook alweer?". Niet alleen voor de gezelligheid vindt ze dit jammer, maar ook voor de samenwerking. Ze geeft aan dat dit stroef gaat, omdat de klas elkaar niet zo goed kent.

² De bevindingen tonen dat niet alle studenten op een gelijke manier zijn betrokken bij de ontmoetingsactiviteiten, zoals bij de 'introductie-kermis' in Drachten. Eerstejaars studenten van een technische studierichting en veel andere tweede- en ouderejaars waren niet op de hoogte van deze activiteit en konden hierdoor niet deelnemen. Ook heeft lang niet elke student een warm welkom gehad aan het begin van het schooljaar. Er waren grote verschillen in hoe elke opleiding een introductie heeft verzorgd. Communicatie en afstemming blijken een aandachtspunt.

Langdurig profijt van een goede introductie

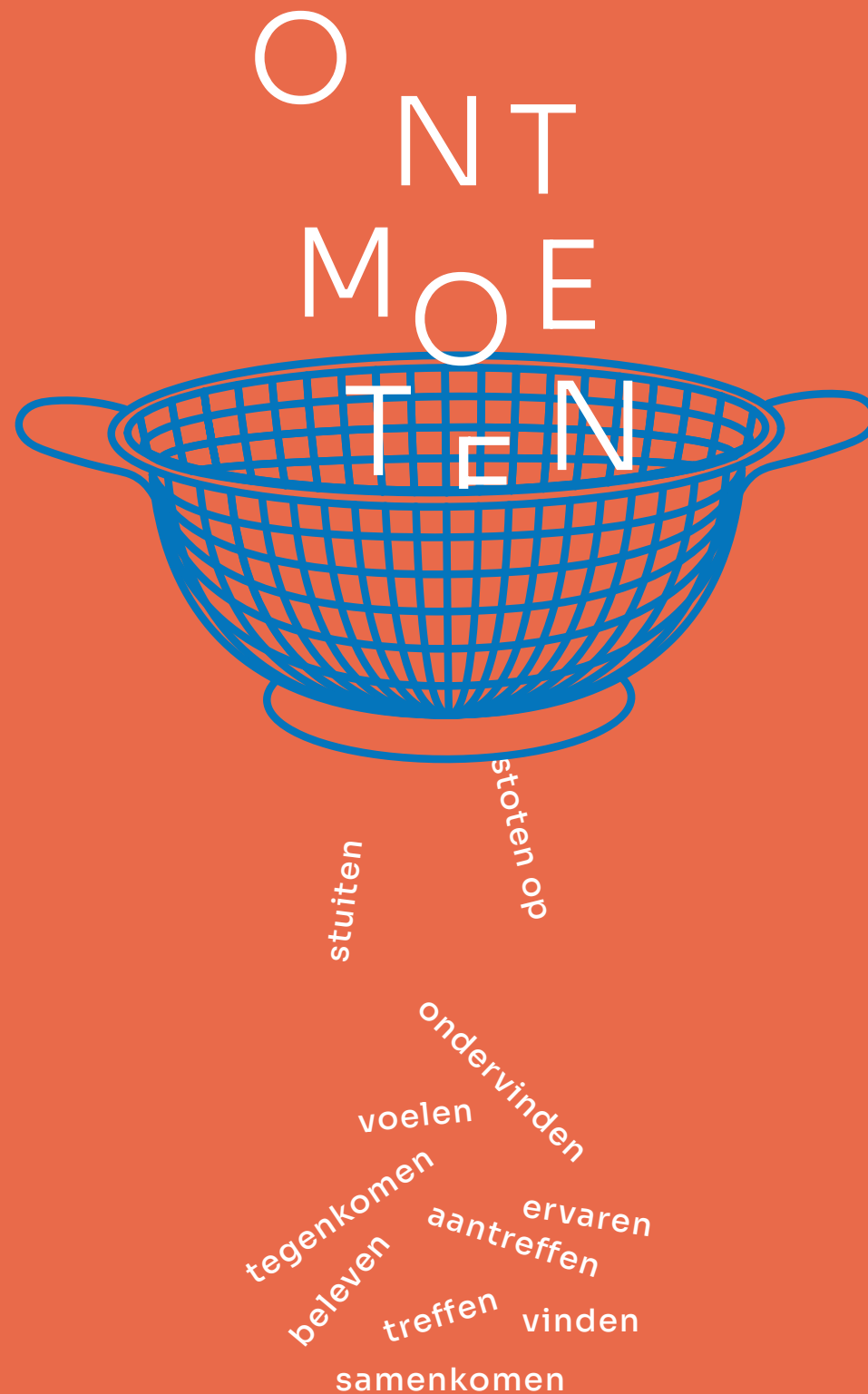
Een aantal opleidingen heeft de introductie op een andere manier aangepakt. Een voorbeeld hiervan is het introductiekamp van de opleiding voor pedagogisch medewerker. Om het jaar goed te beginnen zijn alle eerstejaars- en tweedejaarsstudenten naar Bakkeveen geweest. De tweedejaarsstudenten mochten ook mee, omdat zij vorig jaar geen kennismaking hebben gehad vanwege de coronaperiode. Tijdens het uitje werden er verschillende kennismakingsspelletjes gedaan. Twee eerstejaarsstudenten gaven aan dat dit goed georganiseerd was. Ook vertelden ze dat de klas er nu nog steeds profijt van heeft, omdat het heeft geholpen om klasgenoten te ontmoeten en een sociaal leven op te bouwen binnen school. Een geslaagd kennismakingsuitje kan volgens de studenten ook voor een langere periode zorgen voor een leuke sfeer binnen de klas.

Een eigen activiteit

Tijdens ons bezoek aan Drachten bestonden veel van de NPO-initiatieven nog als ideeën en hebben studenten nog niet veel mee kunnen krijgen van de ontmoetingsactiviteiten op hun school. Opvallend veel studenten enthousiast over het voorstel om zelf een activiteit met de klas te organiseren. Dit hoeft dan ook niet iets heel groots te zijn: vaak zaten ideeën op het niveau van "een uitje met elkaar, gewoon lekker eten en gezellig bij elkaar komen". Het viel op dat ze hier toch echt wel behoefte aan hebben, vooral om elkaar als leer-groep beter te leren kennen. Toch waren er enkele studenten die vonden dat school momenteel niet veel bijdraagt aan het 'ontmoeten', maar dat dit ook niet nodig is. Ze vonden dat dit meer 'vanzelf' ging en dat hier niet per se activiteiten voor nodig zijn.

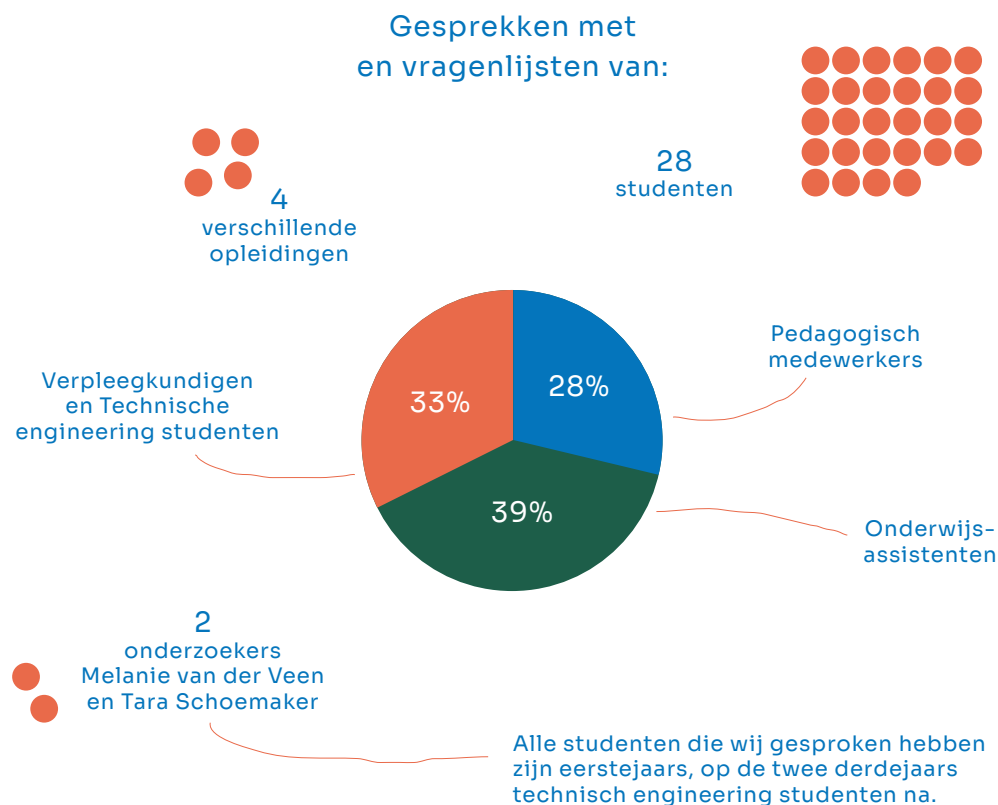
De voorkeur van studenten gaat uit naar activiteiten in een ontspannen setting. Meermaals kwam naar voren dat wanneer studenten zelf een activiteit zouden mogen organiseren, dat dit iets 'simpels' zou zijn: een barbecue, sportactiviteit of ergens naar toe gaan met de klas. Elkaar leren kennen kan inspannend zijn, helemaal als alles nog nieuw voor je is, dus heeft een geslaagde ontmoetingsactiviteit vooral baat bij prettig vertier. De meningen over de introductieactiviteiten op de Strandhoeve liepen bijvoorbeeld uiteen, maar studenten gaven aan dat ze het alsnog leuk vonden door de gezelligheid.

Er bestaat een algemene behoefte naar kennismaking en georganiseerde activiteiten in dat kader. Binnen de vestiging in Drachten zijn er aanzienlijke verschillen geweest in hoe de start van het schooljaar werd georganiseerd. Sommige groepen hebben echt een warm welkom ervaren, anderen hebben dit gemist. Zo wisten veel studenten niet dat er een introductie-kermis was, waardoor ze het jaar begonnen zijn zonder een kennismakingsactiviteit. Veel studenten baalden hiervan, omdat ze hun klasgenoten beter willen leren kennen. De studenten die wél van de kermis afwisten, hebben het erg leuk gehad. Ook is er veel enthousiasme voor het zelf ondernemen van een activiteit. De sleutelwoorden voor deze interventies zijn eenvoudige activiteiten, met kennismaking en een ontspannen omgeving.

Introductie en Bruisweken

25 nov '21

Met dit bezoek zitten we al wat verder in het schooljaar en verwachten we dat de vestiging al wat verder is met het uitdenken van de initiatieven. Zo blijkt ook uit de vragenlijst dat iets meer dan de helft van de studenten wel iets heeft gemerkt van de organisatie van nieuwe activiteiten op school. Ook geeft het overgrote deel van de studenten aan dat ze het belangrijk vinden om klasgenoten te ontmoeten. Alle studenten zeggen voldoende persoonlijke aandacht ervaren op school. We zijn benieuwd wat ze meekrijgen van de ontmoetingsactiviteiten en hoe ze er tegenaan kijken. En we willen ook graag weten hoe deze studenten terugkijken op het begin van hun schooljaar en of ze zin hebben in het bedenken van 'een eigen activiteit'.

Een warm welkom

Van de studenten die wij in Emmeloord gesproken hebben, geeft 86% aan dat ze het jaar zijn begonnen met een introductie. Eerstejaars studenten onderwijsassistent en pedagogisch medewerker Isa (17) en Laura (18) vertelden ons erover: het warme welkom bestond uit twee dagen. Eerst een dag was op school, zodat ze hun klasgenoten en het schoolgebouw konden leren kennen en de tweede dag gingen ze erop uit. Met alle docenten en eerstejaars van dezelfde opleiding zijn ze naar een groepslocatie 'de Strandhoeve' geweest, om daar verschillende activiteiten met elkaar te doen. De meningen over deze introductie liepen uiteen. Laura vertelde enthousiast over de goede organisatie "Het was een grote heisa van activiteiten, waarbij je moest samenwerken met wildvreemden. Ja ik vond het leuk, ik was bloedfanatiek natuurlijk!".

Ze voegde eraan toe dat er voor iedereen wel iets te doen was, ook voor de oudere studenten. Toch liepen ook hier de meningen over de groepsactiviteit uiteen want in andere gesprekjes kwam naarvoren dat er ook studenten waren die de dag 'kinderachtig' vonden. Maar het merendeel had het toch naar hun zin. Meerdere studenten gaven aan dat ze de activiteiten zelf niet zo bijzonder vonden, maar dat de gezelligheid eromheen wél erg leuk was. Zo'n laagdrempelige manier van 'iets doen samen' geeft de mogelijkheid om klasgenoten op een leuke manier te ontmoeten.

Ouderejaarsstudenten lijken minder behoefte te hebben aan soortgelijke kennismakingsactiviteiten. Twee derdejaarsstudenten technische engineering gaven aan dat ze dit jaar geen introductie hebben meegemaakt, maar dat ze dit ook niet gemist hebben. Binnen hun opleiding hebben ze al voldoende contacten opgebouwd en daarnaast gaan ze voornamelijk om met sociale kringen buiten school. Toch gaven ze aan dat het beter leren kennen van je klasgenoten belangrijk is. Ondanks dat deze ouderejaarsstudenten niet veel hebben meegekregen van de NPO initiatieven, waren ze van mening dat het nuttig zou kunnen zijn. Vincent (23) vertelde over dat er soms wel eens opmerkingen gemaakt worden in de klas, waarbij klasgenoten onbewust gekwetst worden. Het gevolg hiervan is dat er vaak ruzie is in de klas. "We wisten toen niet dat hij in zijn thuissituatie iemand met corona heeft gehad die op de IC is beland. Misschien dat als dat soort dingen bespreekbaar worden in de klas, zou dat wel helpen". Vincent denkt, dat wanneer klasgenoten elkaar beter kennen, ze beter rekening met elkaar kunnen houden en dat dit uiteindelijk zou kunnen zorgen voor minder conflicten. Ouderejaarsstudenten hebben misschien minder behoefte aan het ontmoeten van nieuwe klasgenoten, maar hebben deze behoefte wel als het gaat om het versterken van bindingen binnen hun huidige klas.

Studiesucces hangt niet alleen af van cognitieve vermogens, inzet en benutten van talenten; deel uitmaken van een groep, met elkaar optrekken, bij elkaar af kunnen kijken, elkaar aanmoedigen en opjutten en elkaar steunen en er doorheen slepen maakt ook een groot onderdeel uit van een opleiding. Een veilige, hechte kerngroep biedt ruimte om te durven experimenteren en te leren.

Studenten met dezelfde interesse samenbrengen

Een ander avontuur dat plaatsvindt in de vestiging Emmeloord zijn de 'bruisweken'. Maar liefst zeven weken volgen eerstejaars studenten twee uur per week een cursus. Ze kunnen een keuze maken uit een divers aanbod van 50 cursussen,

variërend van voetbal tot schilderen en van kickboksen tot zingen. Alle eerstejaars nemen deel, waardoor ze met studenten van allerlei opleidingen gehusseld in een groep komen. Volgens Lisanne (19 jaar) is dit juist het leukste aan dit initiatief, "je kiest echt iets voor jezelf, zonder overleg met anderen en dan kom je met mensen die hetzelfde leuk vinden dan jij". We hoorden in onze gesprekken met de studenten de bruisweken vaak voorbij komen.

Het initiatief wordt gezien als een mogelijkheid om nieuwe vrienden te maken met dezelfde interesses. Lisanne werd hier duidelijk wel enthousiast van, maar toch was er ook een aantal studenten die het iets minder zagen zitten om nieuwe mensen te ontmoeten. De cursussen zelf leken de studenten leuk, maar het ontmoeten van nieuwe mensen is wat hen betreft niet nodig. De desbetreffende studenten waren tegelijkertijd ook degene die wat minder positief waren over de introductie dagen. Dit inzicht is opvallend, gezien het feit dat negentig procent van de studenten in de vragenlijst aangaf dat ze het belangrijk vinden om klasgenoten te ontmoeten op school. Deze inzichten geven aan dat er minstens twee groepen zijn met verschillende voorkeuren in de mate van de organisatie van sociale activiteiten op school.

Een verkeerd beeld

Eerstejaars onderwijsassistenten hadden veel te vertellen over activiteiten die al op de planning staan. Vooral binnen hun eigen klas gaan ze veel activiteiten ondernemen. Sinterklaas wordt gevierd met de klas, er wordt geholpen met de organisatie van opendagen en ze zullen op kamp gaan. De docente van deze klas vertelde hier nog iets meer over: voor drie dagen gaan ze met alle studenten van de opleiding onderwijsassistenten op kamp. Hier gaan ze verschillende activiteiten doen, die te maken hebben met samenwerking, kennismaking en ontspanning. De studenten gaven aan eerst een verkeerd beeld te hebben van dit initiatief. De eerste reactie van de groep was namelijk erg ongeïnteresseerd, maar ze gaven toe dat het best leuk kan zijn nadat de docente meer toelichting gaf.

Er is enthousiasme om zelf activiteiten te organiseren en niet alleen 'afnemer' te zijn van het aanbod. Mooi als studenten hiervoor de ruimte krijgen. Zij vinden het leuk om input te geven en daarnaast zorgt het proces zelf ook indirect voor nieuwe ontmoetingen. Het bedenken en organiseren van een activiteit zorgt ervoor dat studenten met elkaar moeten samenwerken en dat ze elkaar op een andere manier leren kennen.

Laagdrempelige activiteiten hebben de voorkeur

Het zelf bedenken van een activiteit valt in de smaak; bijna alle studenten reageerden hierop enthousiast "Ik zou het wel leuk vinden, maar dan moet het wel iets zijn wat iedereen een beetje leuk vindt. Een bioscoop ofzo, een simpel uitje, met z'n allen een drankje doen ofzo" benoemde Sarah (19 jaar). Iets simpels blijkt de voorkeur te hebben. Anderen benoemden nog sportieve activiteiten, museum of een excursie. Zo zijn de twee ouderejaarsstudenten technisch engineering een keer naar een excursie geweest van Techniek Nederland. Dit beviel erg goed, omdat het naast een uitje met de klas ook nuttig was voor de loopbaanoriëntatie. Ze kregen een goed beeld van hun toekomstige beroep en dit was motiverend. Het blijkt dus van belang om in gesprek te blijven met studenten: Wat verwachten ze van een ontmoetingsactiviteit en hoe hebben ze het ervaren? Studenten vonden het fijn om erover in gesprek te zijn met de onderzoekers en hun mening te delen.

De woorden waarmee een activiteit wordt geïntroduceerd hebben direct invloed op hoe studenten er tegenaan kijken. Studenten uit Emmeloord werden afgeschrikt door het woord 'kamp' en hadden gelijk een vooroordeel vanwege negatieve ervaringen. Nadat er meer informatie werd gegeven over hoe dit kamp er precies uit zou zien verdween dit vooroordeel. Dit laat zien hoe belangrijk het is hoe een activiteit wordt verwoord. Maak het leuk, geef de activiteiten een naam om nieuwsgierig van te worden en laat in sommige gevallen duidelijk weten waar de studenten aan toe zijn.

BESTANDSDELEN* WELBEVINDEN

Rondje langs de grachten

Met praktisch filosoof Patrick & praktijk-onderzoeker Pieter

Al wandelend langs de Utrechtse grachten zijn vrienden en collega's Pieter Baay en Patrick van der Bogt in gesprek over de NPO Ontmoetingschool. Pieter heeft zijn vriend gevraagd de evaluatie eens grondig door te lezen vanuit zijn filosofische kijk. Kunnen ze samen het begrip Ontmoeten meer duiden? Door de evaluatie heen volgen steeds een paar fragmentjes van het gesprek dat ze voerden over het Ontmoeten.

September '22

deel 1

Patrick Goh Pieter, als ik het zo lees, dan lijkt de aanleiding van het ontmoeten te zitten in het welzijn, het welbevinden tijdens en na de pandemie. De school wil daar iets aan doen, de student ondersteunen. Dat het niet ongezien blijft dat de studenten averij hebben opgelopen op mentaal en sociaal vlak. En ook dat ze de kans krijgen weer ergens deel van uit te maken.

Pieter Ik vind dat een mooi streven én het komt met een risico. Want wat als het middel een doel wordt en we vooral allemaal ontmoetingen bedenken? Zoals de kermis waarbij de student dingen ontmoet, maar ondertussen niet echt de bedoeling meekrijgt wááróm school voor die kermis koos.

En ze nauwelijks hun SLB-er hebben ontmoet, die stuurde hen immers al snel de kermis op met drie muntjes, maar zonder toelichting. Zo van, hier is een kermis. Dus dan vraag ik me af: hoe diep of hoe rijk is het idee van ontmoeten eigenlijk?

Patrick Misschien is dat wel ergens besproken of gedeeld, maar het idee zelf lijkt niet meer zo levend. Er worden initiatieven genomen en vooral veel gedaan. Dat is ook goed. Maar Wie of Wat ontmoet je? Wat is de educatieve waarde van de ontmoeting en wanneer moet een school zo'n ontmoeting júíst insceneren of gaan ontwerpen? Daarover geven we wat aanwijzingen op bladzijde 46-47.

“Er was een hele grote interesse van studenten in elkaars werk. Dat was opvallend. Ze hadden echt aandacht voor elkaar. Want het is best kwetsbaar. Geen geklooi..”

— Barbara Hempen

deel 2

Patrick Wat me opviel is dat er veel culturele en sociale ontmoetingen zijn geweest, maar waar is het beroep in dit beroepsonderwijs? Kan je elkaar ook in de context van het werk ontmoeten?

Pieter Interessant! Sommige studenten worden niet enthousiast van sociale activiteiten, of zomaar 'iets leuks doen' met de klas. Technical engineering studenten uit Emmeloord zaten bijvoorbeeld niet te wachten op een kennismakingsactiviteit, maar een excursie naar een bedrijf vonden ze wel interessant. De activiteit is op deze manier niet alleen een uitje met de klas, maar ook een nuttig uitstapje voor loopbaanoriëntatie en educatieve doeleinden.

Patrick Op een of andere manier wordt 'ontmoeten' en/of brede vorming vaak losgezien van het beroep. Dat kan ertoe leiden dat studenten soms zoekend zijn naar het verband van de activiteit; het verliest aan gewicht als studenten het niet kunnen plaatsen.

Je zou elkaar ook in het werk kunnen ontmoeten. Studenten gaven aan dat ze heel geconcentreerd met elkaars werk bezig konden zijn. Dan zou ik daar als school hen daarin zo veel mogelijk ruimte willen geven. Kunnen we daar een ritueel van maken? Dat je bij elkaar op werkbezoek bent. Je verwondert over het werk, met elkaar meeloopt, geïnteresseerd zijn in elkaars werk... En dat kan het werk voor je beroep zijn, maar misschien ook wel je 'werk' bij de voetbalclub of familie-winkel.

deel 3

Pieter Wat ik heel sterk vind, zijn de initiatieven waar de studenten enige keuzevrijheid hadden, zoals bij het boekje met kunst en cultuur-uitjes waar de studenten met hun klas aan deel konden nemen. Daar was sprake van keuzevrijheid en tegelijkertijd een afbakening.

Patrick Mee eens, want daarmee heb je oog voor de verschillende voorkeuren van studenten. Zo voorkom je dat docenten vanuit hun ideale ontwerpen, zo van 'jullie moeten uit je bubbel, onbekende mensen ontmoeten'. Er zijn ook introverte studenten die liever niet massaal aan nieuwe mensen worden blootgesteld, maar wel behoefte hebben aan contact. Dat negeren kan stressverhogend en averechts op het welzijn werken.

Pieter Zo zien we verschillende vormen van organiseren: voor, met en dóór studenten. Je kunt dan nog verder gaan dan keuzevrijheid. Als je organiseert vóór studenten, dan is de kans groot dat het verwordt tot een evenement: een moment dat snel weer is vervlogen. Je kunt ook organiseren mét de student, waarbij je hen deelgenoot maakt en er een langer proces ontstaat.

Patrick Wat aantrekkelijk is aan het betrekken van de student bij de organisatie, is dat er meer tijd is; dat je er nog wat langer bij stil kunt staan. Je kunt dan vooraf, tijdens en erna de 'bedoeling' vangen met je studenten. Steeds opnieuw met elkaar betekenis geven. Dan worden je studenten mede-makers in plaats van enkel afnemers. En ja, organiseren dóór studenten en dus een deel uit handen geven vraagt wel extra moed van docenten!

“Culturele uitjes waren geslaagd, omdat we studenten vroegen: Wat willen jullie? ‘We willen heel graag iets voor de klas doen.’ Dus samen met O3 een boekje gemaakt, met allemaal uitjes. Schrijf je in en op = op. Dat ging heel snel, dus BAM toen was zo die pot leeg. Ik krijg nog steeds enthousiaste mailtjes met ‘oh het was zo leuk, we gingen suppen, of skutsjesilen, wadlopen enzo.” — Barbara Hempen

Paarse Vrijdag

10 december '21

Hoe geef je ruimte aan ieders verhaal?
Hoe stimuleer je dat studenten zich in elkaar inleven?

Op 10 december 2021 bood ROC Friese Poort in Sneek verschillende activiteiten aan om Paarse Vrijdag een plek in de school te geven. En dat deden ze door het GayStraightAlliance (GSA-) café op te tuigen, waarmee ze letterlijk de ruimte inrichtten om ontmoeting te stimuleren. Tara Schoemaker neemt je mee in de ontmoetingen die plaatsvonden en via welke vormen nieuwe ontmoetingen kunnen gaan ontstaan.

Via theater

De verbinding tussen dat wat bij jou hoort en dat wat je met elkaar deelt, ontstaat als je contact maakt met die ander. Als je ontdekt dat een ander ook – soms dezelfde – emoties, wensen, ambities en angsten heeft. De voorstelling Jonges, gespeeld op Paarse Vrijdag door meertalig theatergezelschap Tryater uit Leeuwarden, vertelt het verhaal over Fedde en Lars, twee vrienden uit een dorpje in Friesland, die ieder op hun eigen manier worstelen met hun plek vinden in de wereld. De een omdat hij ontdekt homoseksueel te zijn; de ander vanwege problemen in de thuissituatie. De studenten ervaren vlak voor hun neus de worsteling met zich 'anders' voelen dan 'de rest'.

In het nagesprek faciliteert Jannie van der Veen, hoofd educatie bij Tryater, een dialoog over de herkenbaarheid van het verhaal van Fedde en Lars. Wat spreekt je aan? Hoe verhouden de studenten zich tot vrienden die zich anders voelen dan de rest? Hoewel de studenten mondjesmaat hun persoonlijke ervaringen toelichten, komt een diepgaand gesprek over inclusie niet tot stand. Driekwart van de aanwezige studenten staat al erg open voor diversiteit en heeft vrienden die zich verbonden voelen met de LHBTQI+-community. Het andere kwart bleef afzijdig in het gesprek, of liet via een enkele opmerking blijken dat homoseksuele jongeren 'anders' zijn dan zij. Zeer waarschijnlijk stappen zij het lokaal weer uit met dezelfde gedachten als die zij mee naar binnen namen.

De voorstelling 'Jonges' hoopt alle studenten aan te spreken in de fase waarin zij bezig zijn met wie ze willen zijn, met als boodschap dat het oké is om jezelf te zijn. Het nagesprek hoeft volgens Jannie echter niet een rond geheel te vormen aan het einde. "De school heeft de verantwoordelijkheid om die echte nazorg te verzorgen, want zo'n voorstelling kan veel teweeg brengen." De aanwezige docenten mengden zich niet in het nagesprek dat plaatsvond, waardoor het nog maar de vraag is of nazorg (door hen) plaatsvindt. Dat herkent Jannie: *"Als de voorstelling veel teweeg brengt, zijn er scholen die daarna hun handen er vanaf trekken"*.

Je ziet en hoort niet altijd wat zich afspeelt in de innerlijke leefwereld bij studenten. Theater raakt een andere laag aan dan dat wat direct expliciet gemaakt kan worden of zichtbaar is. Maar dat betekent niet dat er niets borrelt vanbinnen. Door ook later in het studiejaar op verschillende manieren terug te komen op wat er in het theater is aangestipt, geef je de student kans onder woorden te brengen wat er in hem/haar leeft. Langere aandacht hiervoor is belangrijk.

Via verleiden en uitnodigen

Dat er iets aan de hand was, werd die vrijdagochtend in december duidelijk doordat iedereen via een op paarse loper de school binnen kwam, waarna ze getrakteerd werden op paarse versiering en ballonnen in de centrale hal. Op Paarse Vrijdag werd de LHBTQI+ community ruimte geboden om elkaar te ontmoeten, op een veilige, open en zichtbare manier in de school. In de hoek van de centrale hal was het GSA-café opgebouwd. Daar zaten studenten die zich (onverwachts) in elkaars zoektocht herkenden en er schoven enkele nieuwsgierige studenten in het 'café' aan om naar de verhalen van de GSA-leden te luisteren. *"Er kwamen best veel studenten in deze hoek zitten, maar volgend jaar willen we wel weer wat meer zorgen dat het ieders aandacht trekt"*, vertelt Chase die lid is van de GSA. Hij ontdekte dat er veel meer studenten op school zitten die zich onderdeel voelen van de gemeenschap. Al waren er ook studenten die ballonnen kapot maakten en vlaggetjes eraf haalden – volgens Chase *"mensen waar je geen aandacht aan moet besteden"*.

Een nuance over verschillen tussen sectoren. In de bouw is de diversiteit meer in bakstenen dan in mensen. Het past in de aard van de cultuursector om voor elkaar open te staan, mede omdat zij dagelijks geconfronteerd worden met anderen, waarmee zij die openheid vanzelfsprekend aannemen (socialisatie). In de bouw bestaat een andere cultuur. Dat vergt daarom meer doorbreken van barrières en creatievere manieren om zaken bespreekbaar te maken.

Zo vond een andere student dat er veel druk gelegd wordt op degenen die tijdens Paarse Vrijdag hun verhaal delen: *"Het kan ook best ongemakkelijk overkomen, omdat, ja, het verschilt best wel per persoon hoe het op diegene overkomt."* Sommige studenten beaamden dat hoe meer aandacht je eraan besteedt, hoe 'abnormaler' de community gezien kan worden. Welke vormen van ontmoeting zorgen op Paarse Vrijdag voor verbinding?

Via vriendschap

Zo staat de GayStraightAlliance (GSA) voor verbinding tussen twee groepen, die nu nog als apart gezien worden: de 'Gays' en de 'Straights'. Volgens Miriam van Tunen verbinden deze twee groepen zich het gemakkelijkst als zij uitgenodigd worden vriendschap met elkaar te sluiten. Hoe raak je bevriend met iemand die je niet meteen (her)kent? Aan ons begrip van vriendschap zit een vrijwillig karakter verbonden: je kunt je vrienden kiezen, terwijl de meeste familieleden je gegeven worden. Toch kun je kans op (onverwachte) vriendschappen wel creëren, of in ieder geval vergroten, door er niet alleen met elkaar over te praten, maar vooral ook iets met elkaar te doen.

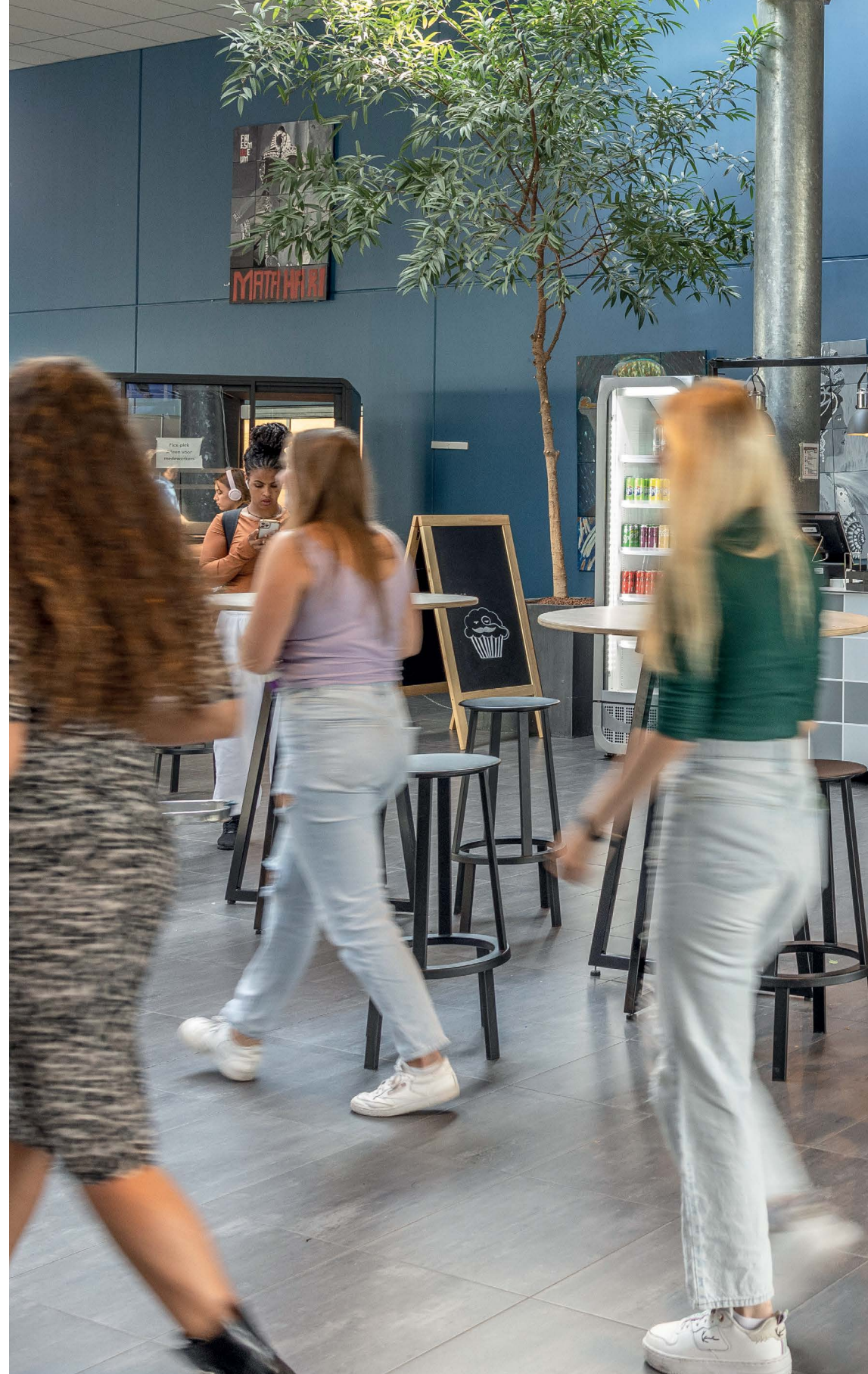
Laat de GSA met school iets leuks organiseren, waar iedere persoon vrienden voor uitnodigt. Zo deelt Chase het voornemen om een transgender-zwemmiddag te organiseren, waarbij iedereen welkom is. Als er voor studenten iets te halen valt, zoals eten of een leuke activiteit, dan willen ze graag ergens bij zijn. In het samen doen of ondernemen kom je dan werkelijk uit je eigen bubbel en ervaar je hoe je hetzelfde kunt waarderen.

En waar we hierboven over studenten spreken, had net zo goed medewerkers mogen staan. Miriam pleit in haar adviesbrief aan ROC Friese Poort voor het inzetten van mensen uit de heterogemeenschap waar anderen zich mee identificeren. Zodat de community niet van 'hen' blijft, maar van 'ons' wordt. Zo kan er een gevoel van gezamenlijkheid gaan ontstaan en plaatst de LHBTQI-community zich op de volgende Paarse Vrijdag niet meer in een 'apart hoekje'.

Naast het GSA-café konden docenten zich met hun klas aanmelden voor voorlichtingslessen van het COC. Opmerkingwaardig is dat vooral docenten die al met regelmaat in hun eigen lessen openheid creëren voor verhalen vanuit de LHBTQI+-community hiervan gebruik maakten. Volgens Miriam van Tunen, aanwezig in Sneek op Paarse Vrijdag als expert seksuele diversiteit en religie, **staan studenten uit de Zorg en Welzijn en/of Onderwijssector meer open voor diversiteit, dan bijvoorbeeld de studenten uit de Bouwsector.** Dat roept de vraag op hoe de andere docenten - met klassen waarin deze thematiek nauwelijks besproken wordt - verleid kunnen worden om van dit aanbod gebruik te maken. Want, zoals een student op Paarse Vrijdag toelicht als we haar bevragen wat ze heeft ervaren tijdens de les van het COC, *"Zonder [deze les] had ik deze verhalen niet gehoord, terwijl ik ze interessant vind."*

Als school kun je de randvoorwaarden scheppen om verschillen te leren waarderen. Dat start bij ervoor te zorgen dat studenten regelmatig in contact komen met mensen buiten hun eigen bubbel. Paarse Vrijdag in Sneek bood de LHBTQI+-community (letterlijk) de ruimte om anderen te betrekken bij hun leefwereld, maar we zagen – een plek creëren is niet genoeg.

"Als je je verplaatst in iemand die bij de [LHBTQI+-] community hoort, dan is het natuurlijk heel fijn dat er aandacht aan wordt besteedt", aldus een van de studenten die we spraken. Niet alle vormen van aandacht zijn echter positief, denk aan pestgedrag en uitsluiting in/van groepen.

Rondje langs de grachten

Met praktisch filosoof Patrick & praktijk-onderzoeker Pieter

...maken een tussenstop bij de ijssalon voor wat verkoeling. Wanneer het gesprek op een van de favoriete onderwerpen van Patrick komt, begint het hoorntje steeds enthousiaster door de zomerlucht te dansen en druppelt het chocolade ijs op de Utrechtse klinkers. Onze praktisch filosoof is op dreef! Ook hier nemen we je weer mee in een paar flarden van het gesprek.

September '22

deel 4

Pieter In het voorwoord lezen we de waarden van de ontmoetingsschool: saamhorigheid, rechtvaardigheid en verantwoordelijkheid.

Patrick Ja, toen ik dat las was ik meteen geïntrigeerd! Want die waarden deden me denken aan die waar onze democratie op gestoeld is. Je weet wel: de oorspronkelijke waarden van de Franse revolutie. Solidariteit, gelijkheid en vrijheid! En die waarden zijn nog steeds heel sterk verankerd in onze samenleving en dat zien we dus ook terug in deze Ontmoetings-school.

Er zit trouwens een verschil tussen saamhorigheid en solidariteit; bij saamhorigheid maak je allemaal deel uit van één en dezelfde club. Terwijl bij solidariteit het verschil meer erkend wordt en elkaar wel veel gegund wordt, zonder je te hoeven identificeren met dezelfde groep.

Pieter Ik vind de parse community een goed voorbeeld van solidariteit en saamhorigheid. Ze identificeren en groeperen zich en staan tegelijkertijd open en zijn solidair met iedereen die zich op een of andere manier queer of anders voelt. En daarin laten ze zich zien en horen.

Patrick Ja, dat klopt. En daarin wordt ook meteen de keerzijde van het vormen van een community duidelijk als herkenbare beweging loop je sneller kans verketterd te worden door mensen die er tegen zijn. Als je een community te veel bestempeld als anders, is het risico een object te worden voor populisme. Daar wordt het spannend: als een community belangrijker wordt dan solidariteit. Dan lijkt saamhorigheid het meest voor de hand te liggen. Dit is óns feestje, onze kermis, onze excursie en pas je aan.

Op Blz. 44 het vervolg op dit wandelgesprek.

deel 5

Pieter met andere woorden: als je Saamhorig bent, maak je je ondergeschikt aan het samen? In solidariteit zit veel meer een individueel appèl; naar wie kijk jij om, wiens leven vind jij ook belangrijk genoeg om daar wat voor over te hebben? Bij saamhorigheid gaat het toch meer over 'samen zijn we onderworpen aan iets groters, wat ons bij elkaar brengt'.

Pieter Het is leuk dat we uitgedaagd worden om ontmoetingen niet alleen te zien in termen van saamhorigheid en solidariteit. Ook de waarde Verantwoordelijkheid komt langs. Waar gaat dat over? Je wilt studenten doen inzien dat onze samenleving niet vanzelfsprekend is en dat je verantwoordelijkheid kunt nemen in het vormen daarvan. In het contact met je naasten verantwoordelijkheid nemen, maar ook met je niet-zo-naasten. Mooi wanneer studenten inzien dat de wereld daarin iets van hen vraagt.

Patrick Ja, verantwoordelijkheid geeft aan Ontmoeten een extra laag. Het maakt het minder vrijblijvend. Ondertussen zit ik nog een beetje te kauwen op die andere waarde... ik merk dat ik rechtvaardigheid moeilijk te duiden vind binnen dit verhaal van de Ontmoetingsschool. Het is volgens mij een waarde die achter andere waarden schuilt. Het draait om of er recht gedaan kan worden aan jou als mens. Dat het eerlijk verloopt, dat je krijgt waar je recht op hebt, gezien je status, positie, etc. Andere waarden zijn veel concreter, zoals moed. Of medemenselijkheid.

deel 6

Pieter Wat me opviel zijn de voorbeelden waarin de ontmoeting met 'het andere' plaatsvindt via een omweg. Bijvoorbeeld via theater. Je ontmoet niet koud en direct 'de doelgroep', maar je empathie wordt opgeroepen via het verhaal. Dat werkt volgens mij heel goed!

Patrick Ja, dat is een strategie voor de ontmoeting met 'het andere'. Je zoekt dan iets dat algemener is waartoe je je kunt verhouden. Dat schept ruimte om je even in iemand anders te verplaatsen, misschien ook even buiten de boot te vallen, zoals in het theaterstuk Jongens. Ik kan me voorstellen dat je er op die manier achter kan komen dat er veel meer manieren, mogelijkheden en smaken zijn.

Via een omweg, buiten jezelf, via een derde. Dan gaat het even niet over het ik. Dat is veiliger en schept een afstand zodat je na kan denken over jezelf en de ander. Duits pedagoog Herbart, die geloof ik in de achttiende eeuw leefde, spreekt over iets moois aantreffen in de wereld; iets dat je raakt. En dat mooie biedt voor de ander ook opening om in te stappen en te verkennen, zodat je ook samen kan genieten en groeien.

Pieter Laten we ons onderwijs vooral smaak geven met het uitnodigen van die onbekende perspectieven en daar dan chocola van maken voor je eigen leven!

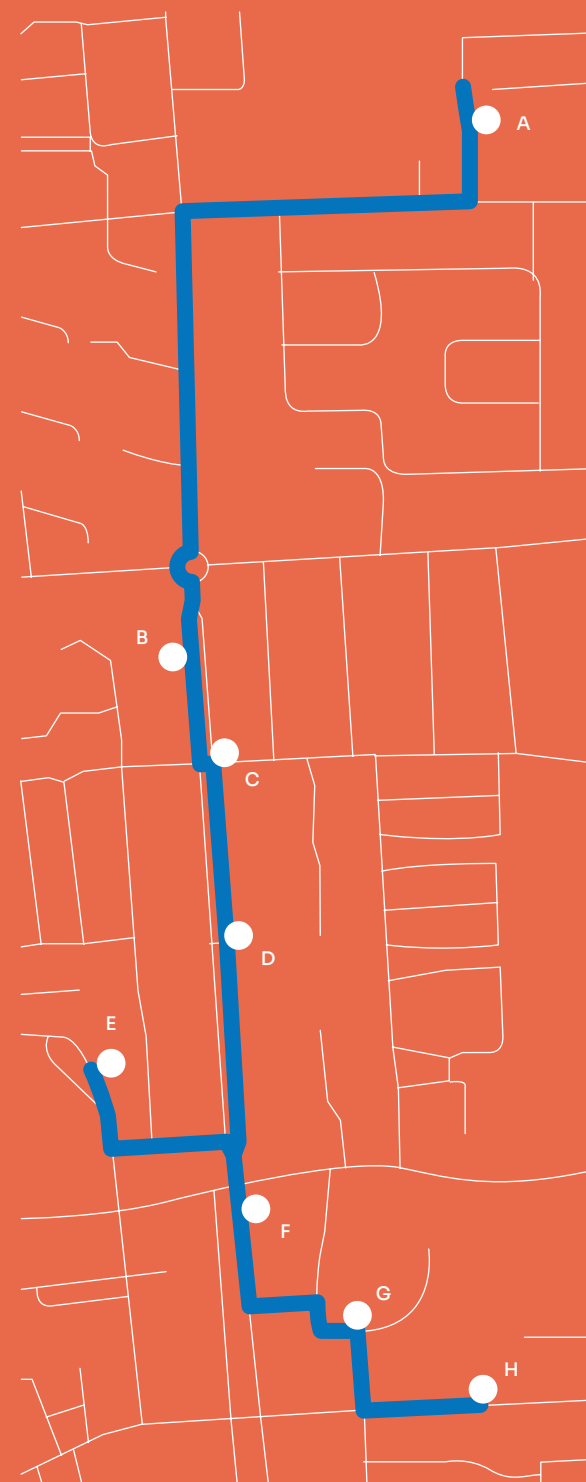
"We maakten vaak heterogene groepen. Theater Traxx bijvoorbeeld: studenten van de uniformberoepen samen met de haarverzorgers in een interactieve voorstelling met de titel 'gelukt'. Want je wilt graag 'lukken in het leven' en de gesprekjes die dan ontstaan na afloop van zo'n voorstelling zijn bijzonder. Hoe ze zich open stellen naar elkaar. De cross-overs tussen opleidingen en doelgroepen waren interessant en een goed ingrediënt voor de hele school."

Wandeling 'de Vrijheid'

Voorjaar '22

In de lucht ruik je het voorjaar en de zon belooft er een vrolijke dag van te maken; perfecte omstandigheden om Drachten al wandelend beter te leren kennen. En dat komt goed uit, want vandaag hebben ROC Friese Poort studenten van locatie Drachten de kans om deel te nemen aan 'de vrijheidroute'. En wij, Pieter Baay en Sanne van der Hulst, lopen met hen mee.

19 april komt niet alleen organisatorisch handig uit voor het organiseren van een boven schoolse activiteit- het valt precies tussen het Paasweekend en de meivakantie, maar verwijst ook naar de bevrijding van Drachten. 77 jaar geleden op deze zelfde dag.

A ROC Friese Poort
Splitting 21-23

B Noordkade 106
9203 CH Drachten

C De Skihut
Zuidkade 62A

D James' Bistro & Bar
Zuidkade 45

E Beter Wonen
Beter Wonen 22

F Grote Kerk
Zuidkade 19

G De Graancirkel
Raadhuisplein 3

H Brownies & downies
Zuiderbuurt 61

Werkt goed!

Door het onderwerp stevig te introduceren, geeft het de bijeenkomst extra gewicht en focus. Jacqueline maakt hier gebruik van storytelling door het onderwerp persoonlijk te maken.

Jacqueline, de organisator van deze dag in Drachten, heet de deelnemers welkom op het startpunt van de route: een klaslokaal op de campus. Ze benadrukt daarbij het belang van het onderwerp.

'Ik heb er vannacht van wakker gelegen, want ik vind dit een belangrijk onderwerp.' Nu in Oekraïne oorlog is, is het onderwerp van vrijheid nog meer aan de orde. Ze rekt het begrip 'vrijheid' nog wat verder op; het gaat niet alleen over oorlog en bezetting, maar ook over de vrijheid om jezelf te mogen zijn en de ander zichzelf laten zijn en de verantwoordelijkheid die daarbij komt kijken. Vrijheid is niet iets vanzelfsprekends.

Op deze manier worden er meerdere perspectieven aangereikt.

De aftrap bestaat uit een ervaringsverhaal van meneer Ferbeek, die vertelt over zijn herinneringen aan de oorlogstijd. Hij was nog een kind toen de oorlog (WOII) uitbrak en hij neemt ons mee in zijn persoonlijke ervaringen met oorlogsleed en geweld die hij meemaakte in een klein Fries dorpje. Inmiddels is meneer Ferbeek een oude man, maar de emoties liggen na al die tijd nog dicht onder de huid. De studenten en docenten luisteren met volle aandacht; telefoons blijven in jaszakken en ook de ogen van jongens op de achterste rij zijn strak gericht op wat er voor hen afspeelt.

Er gaan deze dag vijf wandelingen van start met flinke aantallen studenten; het zijn veelal klassen die door hun docent voor de wandeling zijn aangemeld. Wij lopen mee met een groep van ruim 25 studenten, bestaande uit Media & Entertainmentstudenten (M&E) en junior accountmanagers, hun docente Engels en hun studieloopbaanbegeleider. Beide docenten zijn ook betrokken bij Brede Vorming.

Waarschijnlijk is ook niet vanzelfsprekend dat studenten zomaar betekenis kunnen geven aan begrippen als vrijheid, vrijblijvendheid en verantwoordelijkheid. #waardenvol

Het verhaal maakt impact, doordat het bol staat met echte ervaring, emoties en beeldend wordt verteld. Dit maakt het voor de toehoorder gemakkelijker om zich te verplaatsen en het te verbinden aan eigen leefwereld.

In hoeverre is het voor het gevoel van welbevinden belangrijk om zelf keuze te hebben en maken om deel te nemen?

#autonomie vs. ondervinden

"We doen met de hele klas mee, onze leraren vonden het belangrijk. En het is onder schooltijd, dus ik denk wel dat het verplicht is, ja."

– student junior accountmanager

Enkele M&E studenten hebben de opdracht hun wandelervaring te verwerken in 'content' voor hun redactie. Het verhaal van meneer Ferbeek krijgt daarin een ereplaats:

"Dat wat hij vertelde vond ik echt interessant.

De rest geloof ik wel."

– Volgens een van de studenten M&E

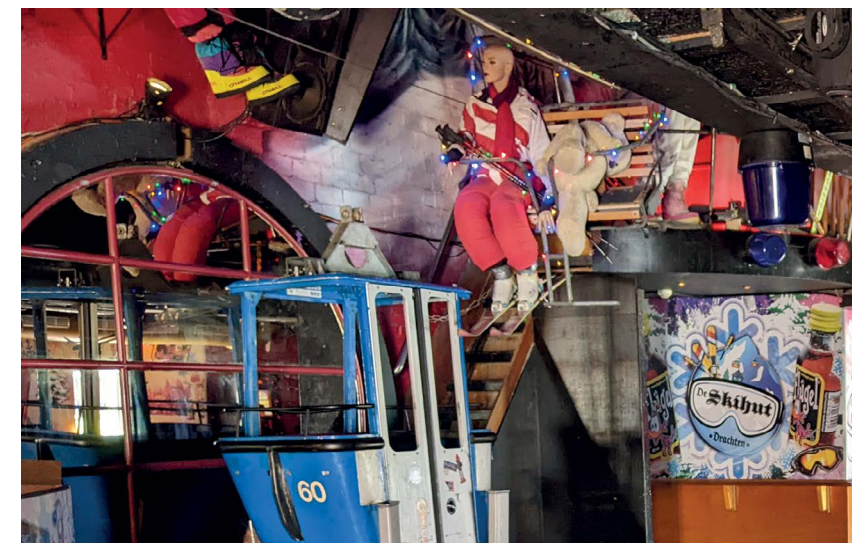
Tijdens het wandelen worden de telefoons wel opgediept, om te luisteren naar een geluidsopname en om foto's te maken van de 'stroffelstienen'; een monument voor Joodse Drachtsters die weg zijn gevoerd tijdens de Tweede Wereldoorlog en niet zijn teruggekeerd.

Hier wordt enigszins frictie veroorzaakt door te rommelen met het beeld van de deelnemer: het contrast tussen de serieuze dichteres en de vrolijke discotheek.

Frictie doet een beroep op perspectivische flexibiliteit. Het past niet in een kant-en-klaar hokje en verward op z'n minst.

De route voert ons langs verrassende plaatsen; zo belanden we in een donkere, naar bier ruikende Skihut, waar een aantal studenten het afgelopen weekend nog een feestje hebben gevierd. 'Zaterdagavond stond ik hier ook'. Toen was DJ Erik de gangmaker. Vandaag - in het daglicht en in het bijzijn van alle klasgenoten en docenten - is die rol toebedeeld aan Sigrid Kingma, de dichteres van Fryslân. De sfeer is een beetje ongemakkelijk, maar de oosterse hapjes vinden gretig aftrek.

Door een verwerkingsopdracht te koppelen aan een dergelijke ervaring, is er meer kans op doorwerking. Omdat de deelnemer actief wordt gevraagd er zelf betekenis aan te verlenen.

Club Inc.

De route eindigt in het gebouw van de Brownies & Downies met een foto-, schilder- en viltexpositie over Vrijheid, gemaakt door studenten die deel hebben genomen aan een 'club-Inc'. Inc. staat voor inclusief en de clubjes waren vrij toegankelijk voor studenten en docenten die zin hadden om elkaar te ontmoeten en elkaar creatief te inspireren. Britt, 21 jaar en derdejaars studente fotografie aan ROC Friese Poort leidde de bijeenkomsten van de foto-Inc.-club. Britt vond het heel spannend om een leidende rol aan te nemen voor leeftijdsgenoten. Maar ze heeft er heel veel van geleerd; op deze manier is het leuk om jezelf tegen te komen!

Interessante opdracht: De club-Inc. studenten hebben gewerkt met het thema 'vrijheid' en de foto's en vilt-schilderijen die ze hebben gemaakt, werden geëxposeerd. Ieder werk kreeg een toelichting door de maker. De een koos er een (bestaand) gedicht bij uit, de ander schreef er een persoonlijke beschouwing op het begrip vrijheid bij. Hierdoor kregen de beelden een diepere laag en betekenis.

Werkt goed!
Voor en door studenten:
zou het zo zijn dat de foto-club als minder 'schools' is ervaren doordat Britt zelf een student is?
#peerlearning

Gemiste kans!
doordat we meteen naar een vrij oninteressante ruimte boven het cafeetje werden geleid, hebben we het toch wel bijzondere personeel niet getroffen!

Het was de bedoeling dat het eindresultaat van de diverse clubs tijdens deze wandeling te zien en te horen zou zijn. Alleen bij de eindpost was werk van twee clubs te bewonderen.
Club-inc. is ook een initiatief om het welbevinden en ontmoeten te bevorderen.

Ook de docenten van de Friese Poort zijn van harte welkom om de route te lopen; welbevinden en ontmoeten is ook voor hen van belang.

De deelname aan deze medewerker-wandelingen was wat minder hoog dan bij de student-wandelingen.

Er liepen 20 liepen mee (er was rekening gehouden met 100 medewerkers)

Tijdgebrek lijkt een rol te spelen bij de afweging: 'Ik heb die luxe niet om mee te doen, want ik moet vergaderen!'

De twee locatiedirecteuren wandelden wel mee; een van hen gaf aan zijn agenda om te hebben gegooid om mee te kunnen wandelen 'want dit is belangrijk'.

'S middags wandel ik (Sanne) de route nog eens mee, nu met de collega's van team Bouw en Infra en om kwart voor vier slenteren we ontspannen richting het centrum. Het weer is nog steeds stralend en aan het einde van de wandeling lonkt een gezellige borrel in een binnentuin. Er wordt volop met elkaar gepraat over van alles en nog wat. De docenten brengen duidelijk langer en meer aandacht op voor de gedichten en de 'stroffelstienen' dan eerder die dag.

Tijdens het wandelen wordt me duidelijk dat ze verhalen, zoals die van meneer Ferbeek, belangrijk vinden. Achteraf vinden ze het jammer dat veel van hun studenten op stage zijn en de route niet mee hebben kunnen lopen. Want, zo vertellen een paar docenten, ook al vinden we techniek en vakmanschap heel belangrijk, brede vorming doet er ook toe.

Maar er ook écht aandacht aan besteden blijkt in de praktijk nog moeilijk. Het draait er nu nog vaak op uit dat de aandacht voor brede vorming en burgerschap bij één docent belegd is.

“Bezet, belegen, gerooid, geroofd. Maar het is voorbij/ En nergens voelt zo vrij, zo vrij”

– uit een gedicht van Kingma

Diverstival

20 april '22

bam-bam-bam-bam BAM bam-bam BAM rollen de trommels over het schoolplein. Onder mijn stappen lees ik opzweepende stoepkrijtteksten 'Die kant op! Je bent goed bezig! Je bent op de goede weg!'

Ik (Sanne) ben op weg naar het Diverstival, een driedaags evenement van en voor de Zorg- en Welzijnsopleidingen van de vestiging Wilaarderburen in Leeuwarden. De ene dag staat in het teken van handvaardigheid en creativiteit, de andere in het teken van muziek en dans en op de laatste dag zullen deelnemers te vinden zijn in de keuken en hapjes maken voor de hele school. Tenminste... als ze uit hun bed kunnen komen na het schoolfeest dat die avond in het poppodium wordt gehouden...

Samen iets maken werkt verbindend; het resultaat is meteen hoorbaar en je ontmoet elkaar in het ritme.

Voor de ingang tref ik een groep van zo'n dertig djembé-ers onder leiding van een djembé-docent die hen aanspoort om ontspannen te trommelen. "Probeer een rustig tempo aan te houden. Ontspan je polsen. RELAX!" Op commando ontspannen lijkt voor veel studenttrommelaars een uitdaging.

De lach en het uitdagende enthousiasme van de docent doet ertoe: hij maakt het leuk en daardoor lijkt deze groep meer te durven.

Tegelijkertijd zit er achter het schoolgebouw een kleiner groepje- zo'n twaalf trommelaars – verstopt. In deze groep lijkt meer schwing te zitten; een huppelend ritme, crescendo, en hier en daar een onverwachte trommeluitbarsting. Ik zie open en lachende gezichten bij de deelnemende studenten. En er wordt ook gezongen en geëxperimenteerd met klanken- al is dat voor sommige deelnemers toch net ietsje te spannend.

Nieuwe dingen doen is spannend. Leren is zelfs heel vaak niet leuk, omdat je eerst veel fouten zult maken voordat je het onder de knie hebt (terwijl het wel bijdraagt aan welbevinden!) Daarom is het fijn als je eerst een beetje beschut kan oefenen.

Janine en Alida zijn twee docenten uit de werkgroep NPO-gelden Samen, waarin domein Zorg en Welzijn optrekt met domein Pedagogiek en Onderwijs. Janine vertelt dat ze deze dagen hebben ontworpen met het idee een 'cadeautje' te geven aan hun studenten en dit ook breder te delen met de andere studenten van de school. "We hebben bewust groepen, klassen en niveaus gemixt tijdens deze drie dagen. Zo krijgt de school als ontmoetingsplek een centrale plaats". De vlaggen die gemaakt zijn op de knutsel-dag worden door de hele school opgehangen en de hapjes rondgedeeld. En vanmiddag is er een optreden van de dans en muziekworkshops op het schoolplein, zodat iedereen mee kan genieten.

Er zitten verschillende bestandsdelen in het ontwerp: Van bewegen naar concentreren, maar ook dankbaarheid en het delen van je 'cadeautje' met andere studenten.

Janine vertelt dat het NPO-leuke dingen doen-budget al snel op was en ze voor dit festival een extra Brede Vorming Voucher hebben aangevraagd om het te realiseren. Zo heeft ze de groep Jambo Afrika – een groep dansers en muzikanten die werken vanuit de Ubuntu-gedachte- uitgenodigd om de verschillende workshops te verzorgen.

Ik loop met een paar studenten mee opzoek naar het juiste lokaal. Eenmaal aangekomen word ik uitgenodigd op de dansvloer, die is gecreëerd door tafels aan de kant te schuiven. Ik bevind me in het uiteenlopende gezelschap van een klas niveau 2 helpende zorg en welzijn; stoere tatoeages, blote buiken, knalroze hoofddoekjes, gympen, leren veterschoenen zijn op de dansvloer te vinden en zowel jongens als meisjes doen enthousiast de dansdocent na. Op een paar onwillige meiden na, die een hele poos een beetje ongelukkig blijven staan kijken naar het gedraai en gezwaai in het lokaal.

Werkt goed voor de groepsbinding!

Een gedachte:

Een festival kenmerkt zich onder andere in gebonden vrijheid: een toffe programmering en een afgebakend terrein waar de deelnemers vervolgens zelf uit kunnen kiezen ergens aan deel te nemen. In het Diverstival-ontwerp zijn klassen gekoppeld aan een activiteitenrooster. #autonomie vs. ondervinden

Om me heen zie ik iedereen grijnzen en ik grijs terug. Ik vind het nog best lastig alle stapjes te onthouden en in de juiste volgorde uit te voeren, maar zie om me heen dat ik daarin niet de enige ben. Alle dansers hebben plezier; het contrast met de muurbloemen wordt steeds groter. Na een tijdje zijn alleen de dansers nog over in het lokaal en is de grijs ingeruimd voor concentratie. Na afloop roepen ze tegen elkaar: deze move doe ik vanavond ook! Ze refereren naar het schoolfeest en vragen zich af hoe je aan kaartjes komt.. Helaas blijken alle kaartjes al op

Notie: naast de 'gewone, welbekende cognitieve' faalangst, zijn er ook genoeg mensen die een vorm van sociale of motorische faalangst ervaren.

Dankbaar: directe opbrengst!

Tijdens Diverstival lijken de corona-maatregelen al lang weer vergeten. Al is het met elkaar dansen, muziek maken en elkaar aanraken in de publieke ruimte nog een beetje onwennig; we komen voorzichtig uit onze donkere nesten gekropen en knipperen in het volle licht. Want waar de Coronacrisis ons opsloot in de geborgenheid van ons eigen huis, ontbrak het ons onder-tussen aan gezien en aangeraakt te worden. Activiteiten zoals de dans en muziekworkshops op het Diverstival nodigen ons vriendelijk uit weer een beetje te oefenen.

Activiteiten -overzicht

'21 – '22

“Glimmende oogjes tijdens het feest in Neushoorn: 1000 studenten, grote namen! Ik zag allemaal studenten bij Neushoorn naar binnengaan, helemaal uitgedost.

Sportactiviteiten op het schoolplein: survivalbanen, rodeostier, prachtig weer, veel lol en plezier.”

Illustratie van een ontmoetingsactiviteit

Wat bezielt je?!

Voor een alledaagse dinsdagochtend was het op 7 juni '22 ongewoon druk in de Blokhuispoort, de oude gevangenis midden Leeuwarden die sinds 2014 dienstdoet als culturele ontmoetingsplek. Vanaf half 9 s' ochtends verzamelen medewerkers van ROC Friese Poort op het binnenplein voor de opening van het OntmoetingsFestival. Met rode knipperlichtjes in hartvorm op hun kleren geklemd, vormen ze een kleurrijk gezelschap.

De dag staat in het teken van bezieling en deelnemers kiezen uit een ruim aanbod van sprekers, mooie praktijkvoorbeelden en creatieve of sportieve activiteiten.

Het doel? Elkaar ontmoeten, inspireren en plezier maken; ook het welzijn van medewerkers krijgt aandacht. Want om adequate aandacht te kunnen geven aan een ander, moet je ook de juiste aandacht besteden aan jezelf.

Ondanks de dreiging van regenwolken en de frisse wind blijft droog en is de sfeer opperbest. De reacties van medewerkers op de dag zijn lovend: gezellig, leuk, inspirerend! Collega's van diverse vestigingen komen elkaar ongedwongen tegen en er ontstaat een gesprek, een idee, een connectie.

Illustratie van een ontmoetingsactiviteit

Nieuw meubilair

Iedere Friese Poort locatie heeft een nieuwe uitstraling en sfeer gekregen door nieuw meubilair. Hierdoor oogt het knus en 'huiskamerachtig' en dit verhoogt het welbevinden van de gebruikers: ze voelen zich letterlijk meer thuis. Er wordt zichtbaar meer gebruik gemaakt van de ruimtes en er is de hele dag door een levendigheid in het gebouw. Op enkele locaties wordt ook het schoolplein opgeknapt, waardoor de omgeving speelser en meer uitnodigend, zodat mensen het ervaren als een verlengde ruimte van het schoolgebouw.

"Fijn om studenten weer echt te zien. Eerst waren ze nog wat onwennig, ze moesten weer wennen aan elkaar. Nu fijn dat ze weer plezier hebben met elkaar. Dat is ook merkbaar; heel levendig, overal studenten. Op een of andere manier voelde het als een creatieve hot-spot. Studenten blijven veel meer op school, er is een lounge, tafeltennistafels. Het is echt een goede zet geweest- dat nieuwe meubilair."

● Illustratie van een ontmoetingsactiviteit

Aandacht Ambassadeurs

Samen met de voorzitter van de studentenraad, Linh Ngo, werd stilgestaan bij de eenzaamheid en gebrek aan contact van studenten in de Coronatijd. Zo ontstond in samenwerking met medewerkers en Onderwijs124 een nieuw initiatief: de AandachtAmbassadeurs

“Kunnen we dit niet op grotere schaal doen? Misschien kunnen we met alle mbo's in het Noorden hieraan werken en dan in debat met de Brabantse scholen!”

Dagdeel met studenten

Aandachtjes zijn korte werk-vormen, soms wil je uitgebreider stilstaan bij aandacht. Met de AandachtAmbassadeurs werken we bijvoorbeeld aan de volgende (leer)doelen

Verwachte doorwerking

juni '22

Op een warme zomerdag in juni '22 gaan we wat dieper in op de levendigheid van de NPO-Ontmoetingschool. We voeren dit gesprek met de programmaleiders Barbara Hempen, Stéphanie Reijntjens-Boons, Ester Tillema en met practor Koen Vos. Hier lees je delen van ons samengevatte gesprek, waarbij we met name nieuwsgierig zijn naar de verwachte doorwerking van ontplooide initiatieven.

Over het moment dat programmaleider Stéphanie na haar verlof voor het eerst weer het schoolgebouw in Emmeloord binnen liep, vertelt ze:

"Ik kwam binnen en zag een bruisend, levendig atrium waar studenten druk waren en waar iedereen ook een beetje rondhing. Een rij voor het Starbucks apparaat, iedereen stond met elkaar te kletsen. In Emmeloord is echt iets veranderd waardoor ontmoeting gestimuleerd wordt; je ziet het voor je ogen gebeuren!"

En of het nou een beetje sport is, of een beetje zitten, het is van een andere orde dan voor deze NPO-boost. Ik zie studenten ontspannen, die gaan gewoon lekker in de hal zitten. Voorheen zat daar niemand. Dat deed je niet."

Daar waar voor de COVID-19 pandemie minder bewuste focus lag op studentwelzijn, is er nu veel meer oog voor bij studenten (en onderwijspersoneel). We merken toegenomen aandacht voor mentaal welzijn en vitaliteit, waar ook actief acties aan worden verbonden. Ook in andere werkgroepen, vakgroepen, subsidieaanvragen is dit nu een terugkerend thema.

We hebben echte Ontmoetingschool-parels gezien. We verwachten dat een aantal evenementen jaarlijks zullen terugkeren. En wat staat ons daarvoor te doen?

- Met name vestigingsbrede (crossovers) opleiding-overstijgende activiteiten dragen bij aan 'de ontmoetingschool', zoals het Ontmoetingsfestival na de zomer, de primeur van het Kerstgala en een culturele manifestatie.
- Eén programmaleider legt haar focus nu op het inbedden van de mooie ad-hoc acties, zodat ze in het vervolg nog meer diepgang kunnen krijgen.
- De gebouwen worden nog meer ingericht en aangekleed met nieuw meubilair en op een aantal locaties, zoals in Sneek, passen ze het plein voor de school aan, waarbij het motto luidt: meer groen, minder tegels. "Ik zie daar nu al mensen die elkaar op een andere manier ontmoeten. Ik zie ze daar gaan zitten als het lekker weer is en denken 'oh, dit hoort bij de school?!'".

- Sport heeft hernieuwde aandacht gekregen: iedere locatie wil daar ook verder mee. Voorheen bestond die wens ook, maar lukte het de afdelingen vaak niet om het van de grond te krijgen. Met steun van de NPO-gelden is dat wel gelukt en dat geeft vertrouwen om het voort te zetten, eventueel uit eigen middelen. En het sluit aan op een veel gestelde vraag van studenten tijdens de intake.

De programmaleiders zeggen blij te zijn met de ruimte die de NPO-gelden hen geeft om activiteiten die bijdragen aan het welzijn te stimuleren en dat de waarde van al die reuring door hogerop wordt erkend. Door de gelden voelt de docent ruimte en steun om zelf initiatieven te ontplooiën en wakkert het de moed aan dit ook echt tot uitvoer te brengen.

"Door NPO worden meer initiatieven ontplooid, meer SAMEN DINGEN DOEN lijkt vliegwiel voor meer creativiteit."

Rondje langs de grachten

Met praktisch filosoof Patrick & ontwerpontwerper Sanne

Halverwege de wandeling sluit een nieuwe gesprekspartner aan. Bij de kanobootjes ontmoeten de vrienden ontwerpontwerper Sanne. Vanaf daar gaat het gesprek vooral over het ontwerpen en insceneren van ontmoetingen in het onderwijs. Sanne kende Patrick nog niet en ze is onder de indruk van zijn ideeënwereld, waarop ze meteen een ontwerp-schema baseert. Ook hier delen we weer een paar flarden van wat er opborrelt aan ontwerp-aanwijzingen met het oog op ontmoeten:

September '22

deel 7

Patrick je kunt beginnen met ontwerpen vanuit de 'bedoeling': de beoogde impact van de ontmoeting, maar dat hóéft niet; want in iedere ontmoeting tussen mensen schuilt een relationele kwaliteit. Je kunt dus ook starten met jezelf de vraag te stellen: om welke kwaliteit draait het bij deze ontmoeting?

Sanne waar moet ik dan aan denken? Gaat het hier om iets vriendschappelijks of om het ontmoeten van een totale vreemde?

Patrick Ja, precies! En denk ook aan een tegenstrever of concurrent, aan een netwerkrelatie...En natuurlijk samen zijn met anderen in een gezellig sfeertje of juist met mensen die je wat kunnen geven. Maar ook verliefd worden, bewonderen, gefascineerd raken of de kunst afkijken is een relationele kwaliteit.

Sanne dan hebben we bij het ontwerpen van ontmoetingen te maken met de bedoeling, de verschijningsvorm én de relationele kwaliteit. Zou je dat in een soort ontwerpschema kunnen zetten? En dan voor elke te ontwerpen ontmoeting nieuwe verbindingen maken tussen die drie ingrediënten...

deel 8

Patrick Ja, ik denk dat zoiets zou kunnen helpen om een rijke activiteit te bedenken. En je zou misschien ook studenten kunnen vragen met dit schema te werken en iets te organiseren.

Sanne dat roept ook de vraag op hoe laag-drempelig/spanningsloos de settings zijn en wanneer je iets toevoegt waar niet om gevraagd is: verhoogde hartslag door dat element van veilige spanning op te roepen en jezelf en anderen verrassen. Met andere woorden: niet alleen de chips en cola, maar ook iets waar je niet om hebt gevraagd.

Patrick als je met studenten ontmoetingen zou bedenken, is het niet alleen een creativiteitsoefening, maar ook leren 'dealen' met beperkingen (dat je moet werken met de drie gekozen elementen uit het schema). Dat zorgt ervoor dat je niet langer het grijze midden opzoekt. Je doet het anders dan anders, dat betekent dat er leereffect in zit, want je doet iets wat je nog niet eerder hebt gedaan.

Sanne ze gaan buiten de gebaande paden, daar heb je ook durf voor nodig!

Patrick je vraagt hen iets in de wereld te zetten dat anders of gek is. Daar zit ook een soort schroom omheen, omdat dat best eng is om te doen.

Bedoeling + Vorm + Relationele kwaliteit = Ontmoetingsactiviteit

Bedoeling	Vorm	Relationele kwaliteit*
Netwerk opbouwen	Via verhalen	Broeder/zusterschap
Nieuwe perspectieven opdoen	Via werk	Vriendschap
Ontspannen/ welzijn	Via inhoud/stof	Bewondering
Oprekken van vaardigheden en denkbeelden	Via plek/plaats	Jaloezie
Introduceren in een nog onbekende wereld	Via feest/viering	verliefdheid
Samenwerken	Via traditie	Flirt
Samenleven	Via praktijk/de wereld	Uitruil
....	Via toeval	Concurrentie
...

Voorbeeld: Samenwerken + Via plek/plaats + Broeder/zusterschap =
Bijvoorbeeld een Ontmoetings-challenge: Samen met een klasgenootje samen door Fryslân liften en verplicht een aantal plaatsen aandoen.

*professionele of persoonlijke

10 ontwerp tips op een rijtje

lets over organiseren

1. Hoe groter hoe beter?!
Locatie Leeuwarden/Dokkum bood, in tegenstelling tot andere locaties niet alleen één groot evenement aan, maar ook een boel kleinere activiteiten die verspreid werden over een langere tijd. Deze en-en aanpak werkte goed, omdat er keuze was voor de student én er langduriger aandacht was voor ontmoeten.

2. Zorg bij een ontmoetingsactiviteit voor reuring op een centrale plek, zodat de kans wordt vergroot dat het ook anderen aansteekt en er interactie ontstaat.

3. Twee voor de prijs van één!
Arrangementen aanbieden, waardoor de student een gekaderde keuze krijgt voorgeschoteld en de docent minder organisatieheisa tegenkomt.

4. Van waarde maken: steeds laten zien wat je doet en wat het oplevert, zowel aan studenten als aan collega's/management. Iets in de wereld brengen en ook in de wereld houden, wat uit zichzelf misschien weer zou verdwijnen, is spannend.

Uit alle reisbezoeken, gesprekken met programmaleiders en wandeling met de vrienden Pieter, Patrick en Sanne, kunnen we tien ontwerptips filteren voor het organiseren van volgende ontmoetingen:

lets over verleiden

5. Reiscatalogus wakkert je verlangen aan: Een aantrekkelijk vormgegeven boekje met diversiteit aan keuze aanbieden, zoals de O3-uitgave.

6. Gratis! ...blijft aantrekkelijk voor studenten, vooral als er iets lekkers te eten en te drinken is, dus een prima verleidingsstrategie voor deelname.

7. Campagne maken: hup! Die klas in! Het loont om in de klassen te vertellen wat de mogelijkheden zijn. Idee: een promo-team van studenten trainen om dit te doen.

8. Organiseer je voor, met of door studenten? Het betrekken van studenten levert vaak engagement op.

Denk vooraf na over waar je ze voor vraagt: de wildste ideeën of juist in de uitvoer? Dat wat docenten lastig vinden, vinden studenten vaak ook moeilijk. Verwacht dus niet bij iedere student bakken met creativiteit omdat ze nou eenmaal jonger zijn.

lets over ingrediënten voor een educatieve ontmoeting

9. Gooi er een regel in die de boel op z'n kop zet, een twist geeft.

Zo'n regel kan zijn: 'Ontwerp een feest voor introverten'. Creëer een heerlijk persoonlijke ervaring zodat je even in je eigen wereldje kan verdwijnen. Dan geef je een opdracht met een twist of beperking, waardoor je studenten ook bewust maakt van iets nieuws. Voorwaarde is dat je er zelf in gelooft dat de student dat kan. Dat de student zoiets in de wereld kan zetten.

10. Stuur de aandacht via 'een derde element'. Dat vraagt iets in de ontmoeting: theater werkt, een wandelroute werkt, de stofelstientjes werken, een dichter werkt, kijken naar elkaars werk werkt...

"De uitjes werden ook geboekt door de niet voor de hand liggende groepen, zoals uniformberoepen en bouw, administratie. Zonder dit boekje was dat niet gelukt."

10 — ontwerp — tips — op — een — rijtje

Brown, B. B., & Larson, J. (2009). Peer relationships in adolescence. In R.M. Lerner & L.Steinberg (Eds.), *Handbook of adolescent psychology: Contextual influences on adolescent development* (pp.74-103). John Wiley & Sons, Inc. <https://doi.org/10.1002/9780470479193.adlpsy002004>

Dieleman, A. De schoolklas in (micro)sociologisch perspectief uit Klarus, R. (2012). *Wat is goed onderwijs? Capita selecta* (1ste editie). Boom Lemma.

Hek, K., Jansen, T., Bolt, E., Dijk, L. van. Voorschrijven van psychofarmaca door de huisarts tijdens de coronapandemie, 6 jan 2020 – 10 juli 2022. Utrecht: Nivel, 2022.

Newman, B. M., Lohman, B. J., & Newman, P. R. (2007). Peer group membership and a sense of belonging: Their relationship to adolescent behavior problems. *Adolescence*, 23(166), 241-263.

Smetana, J. G., Campione-Barr, N., & Metzger, A. (2006). Adolescent development in interpersonal and societal contexts. *Annu. Rev. Psychol.*, 57, 255-284.

Feld, S. (1981). The focused organization of social ties. *American Journal of Sociology*, 86(5): 1015-1053.

Baay, P, Bombala, B., Ferket, R., Hofland, A., Schoemaker, T., Feld, L., Kuitert, M., Twilt, J., & Vos, K. (2020). *Blikvanger: Brede Vorming in de praktijk van ROC Friese Poort*. 's-Hertogenbosch: ECBO/Friese Poort.

Colofon

Auteurs

Pieter Baay en Sanne van der Hulst
Onderwijs124

Met dank aan

Tara Schoemaker en Melanie van der Veen voor hun verzameling en analyse van ontmoetingen in Drachten, Emmeloord en Sneek.

Koen Vos

Patrick van der Bogt voor het al filosoferend wandelen door Utrecht.

Medewerkers en studenten van ROC Friese Poort:
Jacqueliën Dijkstra, Barbara Hempten, Alida Post,
Stéphanie Reijntjens-Boons, Ester Tillema, Janine Wierda,
Rosanne van der Woude, Britt (Club Inc), Linh Ngo
(studentenraad), Chase Poel (Paarse Vrijdag), Valando
Stamatouli (AandachtAmbassadeurs) en vele anderen.

Sigrid Kingma, Miriam van Tunen, meneer Ferbeek
en Tryater

& vrienden van Onderwijs124

Vormgeving

Sanne Vos

Foto's

op pagina's 21, 37, 41 en 47
Menno De Boer

oktober '22

(tweede druk)

Т И А О
Э О М
И Э Т

A blue wavy line starts at the top right, loops around the 'О' in the first row, goes down to the 'М' in the second row, loops around the 'О' in the second row, goes down to the 'Т' in the third row, loops around the 'Т' in the third row, goes down to the 'И' in the third row, loops around the 'И' in the third row, and finally loops around the 'И' in the third row.